

El paper dels sentiments en la configuració de la identitat des de la transformació pacífica dels conflictes

Sonia París Albert

L'objectiu de l'article és mostrar les formes en què els nostres sentiments configuren i reflecteixen la nostra identitat en el marc de la transformació pacífica dels conflictes. Es creu que aprendre i practicar els "sentiments positius" més favorables a la regulació positiva dels conflictes ajuda a la configuració de la identitat, i reflecteix la classe de persones que som i que podríem ser. L'estudi es fa des de tres perspectives: 1) Les respostes sentimentals que donem als nostres conflictes. 2) Les formes en les quals som reconeguts. 3) Els sentiments que sorgeixen de les accions que es realitzen.

Paraules clau: transformació de conflictes, pau, sentiments

Abstract: The objective of this article is to emphasize the role of feelings in both, in the construction and in the reflection of our identity, in the field of Conflict Transformation by peaceful means. We believe that both, the learning as well as the practice of favourable "positive feelings" in the peaceful regulation of the conflicts could contribute for the configuration of our identity. Furthermore, this aspect could also reflect the kind of people we are and we could be. The analysis has been done following three guidelines: 1) The sentimental answers used in order to response to our (personal) conflicts. 2) The different ways we are recognised by the others. 3) Our feelings as consequences of our actions.

Keywords: conflicts transformation, peace, feelings.

El papel de los sentimientos en la configuración de la identidad desde la Transformación Pacífica de los Conflictos. El objetivo del artículo es mostrar las formas en las que nuestros sentimientos configuran y reflejan nuestra identidad en el marco de la Transformación Pacífica de los Conflictos. Se cree que aprender y practicar los "sentimientos positivos" más favorables a la regulación positiva de los conflictos ayuda a la configuración de la identidad, y refleja la clase de personas que somos y que podríamos ser. El estudio se hace desde tres perspectivas: 1) Las respuestas sentimentales que damos a nuestros conflictos. 2) Las formas en las cuales somos reconocidos. 3) Los sentimientos que surgen de las acciones que se realizan.

Palabras clave: transformación de conflictos, paz, sentimientos.

Introducció

La pretensió d'aquest article és recuperar el paper que els sentiments tenen en la configuració de la identitat humana a fi d'analitzar les formes en què constitueixen la nostra identitat. D'aquesta manera, l'estudi es realitzarà en el marc de la transformació pacífica dels conflictes, ja que la finalitat no és una altra més que la d'analitzar les maneres en què les respostes sentimentals que donem a les situacions conflictives que vivim constitueixen i reflecteixen la nostra identitat humana.

En aquest sentit, es rescata els sentiments del pla de la subjectivitat en el qual s'han situat des de sempre, i es possibilita la superació de la dicotomia existent entre l'objectivitat i la subjectivitat quan es manifesta la *intersubjectivitat* com una de les seues característiques més destacables. Com es veurà en les següents pàgines, la intersubjectivitat implica que aprenem a expressar els nostres sentiments tenint en compte com ho fan les persones que ens rodegen, de tal forma que les nostres respostes sentimentals són de nou un clar reflex d'allò que socialment hem après.

El valor dels sentiments en l'ésser humà ha sigut molt destacat pels que es dediquen a investigar aquests temes. En aquest context, s'ha subratllat la necessitat de recordar què i com sentim quan es fan estudis de l'ésser humà, pel fet que no sols pot parlar-se de *racionalitat* en revisar les nostres accions, sinó que necessàriament ha de parlar-se, també, de *sentimentalitat* com a conseqüència de les enormes influències que aquesta exerceix. La majoria de les nostres accions són fruit dels sentiments que tenim i oblidar-los seria oblidar una part important de la nostra identitat humana.

Per tant, aquest caràcter dels sentiments ens porta a estudiar les seues influències en la configuració de la identitat humana, encara que en relació amb la transformació pacífica dels conflictes. En aquest sentit, l'article es divideix en tres apartats que permeten avançar fins a l'estudi del seu objectiu principal. En primer lloc, es presenta una revisió dels principis de la transformació pacífica dels conflictes. Si s'ha d'investigar sobre les influències dels sentiments en la configuració de la nostra identitat i en el marc de la transformació pacífica dels conflictes, és evident que primer ens referim a aquesta metodologia a fi d'oferir tota la informació necessària respecte d'això. En segon lloc, se situen els elements característics

d'aquesta metodologia de transformació pacífica dels conflictes, entre els quals es destaquen els sentiments. En últim lloc, es posa èmfasi en les formes en què aprendre els principis de la transformació pacífica dels conflictes i la seua posada en pràctica ajuden a la configuració de la nostra identitat i són el seu reflex. Així, es manifesta en el cas dels sentiments, de tal forma que s'emfatitza la necessitat d'educar-nos en les respostes sentimentals propícies a les regulacions positives dels conflictes que vivim. L'aprenentatge i la pràctica d'aquests sentiments, que anomenarem "sentiments positius", serà favorable a la configuració i al reflex de la nostra identitat.

Tres són les perspectives que es destaquen en parlar de les influències que els sentiments exerceixen en la nostra identitat: 1) Les respostes sentimentals que donem a les nostres situacions conflictives. 2) Les formes en les quals ens sentim reconeguts. 3) Els sentiments que sorgeixen de les accions que es realitzen. A partir d'aquestes s'elaborarà una proposta que tindrà en compte el valor de les nostres respostes sentimentals i que partirà de les investigacions que es realitzen en el marc de la Càtedra Unesco de Filosofia per a la Pau de la Universitat Jaume I.

1. De què parlem quan parlem de la transformació pacífica dels conflictes?

Si l'objectiu d'aquest treball és analitzar de quines formes els sentiments influeixen en la configuració de la identitat humana a partir d'un estudi de la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes, és evident que haurem de referir-nos a la dita metodologia en primer lloc, de tal manera que, posteriorment, disposem d'aquella informació necessària per a comprendre com les formes en les quals sentim quan transformem els conflictes pacíficament influeixen en la configuració de la identitat humana.

Els estudis dels conflictes s'han denominat de tres formes diferents, tal com es mostra en el següent esquema (Mial, Ramsbotham, & Woodhouse, 1999).

FUNDACIONS	
Terminologia	Fets
<p><i>Resolució de Conflictes</i></p> <p>Des de la dècada de 1950 fins a la de 1960</p>	<p>Es crea el <i>Peace Research Laboratory</i>.</p> <p>Apareix el <i>Journal of Conflict Resolution</i>.</p> <p>Sorgeixen les teories de Kenneth Boulding, Johan Galtung i John Burton.</p>
CONSTRUCCIÓ	
Terminologia	Fets
<p><i>Gestió de conflictes</i></p> <p>Des de la dècada de 1970 fins a la de 1980</p>	<p>Tenen lloc treballs importants en la Universitat de Harvard.</p> <p>Sorgeixen els estudis d'Adam Curle i Elise Boulding.</p>
RECONSTRUCCIÓ	
Terminologia	Fets
<p><i>Transformació de conflictes</i></p> <p>A partir de la dècada de 1990</p>	<p>S'estructuren noves metodologies de regulació de conflictes basades en mitjans pacífics que emfatitzen la cooperació, percepció, diàleg, reconeixement i apoderament.</p>

La *resolució de conflictes* és la primera terminologia que sorgeix en la dècada dels cinquanta i que posa èmfasi en una metodologia basada en la concepció negativa de les situacions conflictives que té lloc en posar l'èmfasi en les conseqüències destructives que es deriven de tots els conflictes (Lederach, 1995). Arran d'aquesta interpretació, els que defenen aquesta teoria creuen en la necessitat d'acabar amb totes les situacions conflictives mitjançant la recerca de solucions que posen fi als seus efectes destructius. A pesar de la importància que va adquirir la resolució de conflictes, van sorgir una sèrie de crítiques a partir dels seixanta que negaven, d'una banda, la necessitat de trobar solucions per a tots els conflictes i, de l'altra, que aquestes solucions sempre tingueren en compte els criteris de justícia. És a dir, amb aquestes crítiques començava a nàixer una nova visió dels

conflictes segons la qual aquests no havien de ser sempre i necessàriament resolts, ja que de vegades les formes de resolució imposades només pretenien evitar els efectes destructius producte de l'ús de mitjans violents, però sense tindre en compte els criteris de justícia. Evidentment, aquestes nocions són fruit d'una interpretació negativa dels conflictes que apareix quan els vinculem amb la violència.

La *gestió de conflictes*, que és la segona terminologia que trobem per a referir-se als estudis dels conflictes, és promotora d'una nova visió més positiva de les situacions conflictives que apareix en el moment en què comencem a ressaltar l'ús de mitjans pacífics per a la seua regulació. Així com la noció negativa dels conflictes és fruit de l'ús de la violència que produeix efectes destructius, la seua visió positiva ho serà de l'ús de mitjans pacífics que es proposen, especialment, l'atenció de les relacions entre les parts a partir de l'establiment de diàlegs, que podríem denominar *diàlegs en pau*, juntament amb la pràctica d'altres elements propis de la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes que mencionarem en les següents pàgines.

De totes maneres, cal dir que la interpretació dels conflictes que ressalta aquesta metodologia no és tan positiva com la que trobarem en la transformació pacífica dels conflictes, ja que, encara que no pensa que tota situació conflictiva haja de ser necessàriament resolta, continua emfatitzant els seus efectes destructius. D'aquesta manera, es pot afirmar que la gestió de conflictes encara no proposa una metodologia positiva de regulació clarament establida.

Si va ser en la dècada dels setanta quan la gestió de conflictes va tindre més èxit, va ser en la dècada dels vuitanta quan va començar a ser durament criticada. En aquest cas, les crítiques se centraven en la visió que la gestió té dels conflictes com a elements naturals que poden ser regulats mitjançant lleis i normes. A diferència d'aquesta noció, els que defenien aquestes crítiques creien que les situacions conflictives formen part d'"allò humà" i, per tant, no poden ser regulades a partir de lleis ni normes. Així mateix, consideraven que aquesta metodologia ressaltava massa els aspectes teòrics i pràctics a causa de les influències que rebia del món empresarial.

La *transformació pacífica dels conflictes*¹ és la tercera denominació acadèmica que sorgeix en la dècada dels noranta per a referir-se als estudis dels conflictes i que es manté fins a l'actualitat. La metodologia que proposa la transformació pacífica dels conflictes ja destaca clarament la interpretació positiva d'aquests pel fet que es basa, exclusivament, en l'ús de mitjans pacífics per a la seua regulació. És a dir, proposa afrontar cada conflicte a partir de mitjans pacífics favorables a cura de les relacions i el seu manteniment, de tal forma que el conflicte deixarà d'entendre's com una *situació destructiva*, tal com ocorria en fer ús dels mitjans violents causants de conseqüències destructives, per a comprendre's com una *situació de canvi* en la qual les parts podran intercanviar les seues percepcions afavorint l'aprenentatge recíproc, sobretot, arran del diàleg que hem anomenat *diàleg en pau*, i permetent la transformació positiva de les tensions que van causar el conflicte en nous objectius encaminats cap al manteniment de les relacions en el futur (Bush & Folger, 1996; Fisas, 1998).

En aquest context, un dels aspectes més rellevants és el canvi que té lloc en la concepció del conflicte. Ja que la transformació pacífica dels conflictes posa l'èmfasi en una metodologia basada en l'ús dels mitjans pacífics, no destaca les conseqüències destructives i no creu que siga necessària la recerca incessant de solucions per a totes les situacions conflictives, naix una visió molt més positiva dels conflictes que permet perdre's la por, en gran manera. Segons aquesta metodologia no hauríem de sentir *por* davant de la presència d'un conflicte perquè, sempre que el regulem pacíficament, ens farà evidents les possibilitats alternatives que tenim per a la seua transformació pacífica, i ens mostrarà els efectes positius que sorgeixen quan actuem moguts per la força del reconeixement recíproc, i amb la pretensió de cooperar amb les altres parts per a aconseguir acords comunicatius propicis a totes les persones afectades en la mesura que siga possible. Llavors, és cert que no hauríem de *sentir por* quan transformem els nostres conflictes pacíficament perquè així evitem els efectes destructius que són producte de la violència, encara que també és cert que hauríem de *sentir respecte* i, especialment, *compromís* amb el desenvolupament d'aquestes actituds que

són tan necessàries per al manteniment de les relacions humanes. Observem d'aquesta manera que el verdader objectiu de la transformació pacífica dels conflictes és aconseguir la reconciliació entre les parts implicades, de tal manera que s'evite la ruptura de les seues relacions, tal com tindria lloc amb l'ús de la violència, i que s'aconsegueixca un enteniment lingüístic (Martínez Guzmán, 2001; 2005). No obstant això, encara que la reconciliació siga el seu verdader fi, no cal oblidar l'aprenentatge que les persones adquireixen durant el procés de regulació positiva, les quals aprenen, sobretot, el valor del reconeixement i apoderament (Bush & Folger, 1996). A pesar que Bush i Folger destaquen aquests dos elements propis de la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes com aquells en què aprenen les persones implicades en el seu procés, afirmaré en aquest treball que també es produeix un aprenentatge en tots els seus altres elements, entre els quals destaquen la cooperació, percepció, responsabilitat, comunicació i sentiments.²

A partir de les idees comentades en els paràgrafs anteriors, es pot pensar que la transformació dels conflictes per mitjans pacífics permet introduir la hipòtesi que maneja Muñoz (2001; 2004a; 2004b) en els seus treballs respecte a les situacions conflictives. Aquesta hipòtesi es refereix al fet que *els conflictes no són positius ni negatius en si mateixos, sinó que el positiu o negatiu són els mitjans usats per a la seua regulació*. Com s'ha mencionat en aquestes primeres pàgines, les conseqüències destructives que es deriven de l'ús de la violència en els conflictes els donen una visió negativa, mentre que els efectes favorables al manteniment de les relacions que sorgeixen amb l'ús dels mitjans pacífics els ofereixen una visió molt més positiva. Aquestes dues diferents interpretacions dels conflictes es mostren en les següents definicions a manera d'exemple:

¹ Cal dir que, encara que metodològicament parlant és la Transformació Pacífica dels Conflictes la que té més èxit en l'actualitat, terminològicament parlant continua sent el concepte de Resolució de Conflictes el més usat. Per esta raó, hui en dia continuen havent-hi estudis que parlen de Resolució de Conflictes a pesar de referir-se a la metodologia de la Transformació dels Conflictes per mitjans pacífics.

² En el següent apartat revisarem cuidadosament els elements que componen la metodologia de la Transformació Pacífica dels Conflictes entre els quals destacarem els sentiments. Açò ens ajudarà a analitzar, posteriorment, en quina mesura els sentiments influeixen en la configuració de la identitat humana.

<i>Concepció negativa dels conflictes</i>	<p>1. “Pugna entre idees, emocions o tensions en desacord” (Dagobert, 1998, p. 66).</p> <p>2. “Contradicció, oposició o lluita de principis, proposicions o actituds” (Abagnano, 1963, p. 214).</p>
<i>Concepció positiva dels conflictes</i>	<p>“<i>Conflict means opportunity. It gives us reasons not to go on doing the same old things and thinking in the same old ways. Whenever conflict kicks us in the head, it creates an opportunity to exceed our own expectations</i>” (Kaye, 1994, p. 21).³</p>

Tradicionalment, han sigut les interpretacions negatives dels conflictes les que han tingut una major presència pel fet que ens hem acostumat a resoldre'ls violentament i no disposem del temps ni de l'energia necessàries per a aprendre altres formes de regulació (Cascón Soriano, 2001). No obstant això, són les seues acepcions més positives les que ens proposem ressaltar des de les investigacions de la pau a fi de mostrar les diferents alternatives d'actuació que com a éssers humans tenim per a afrontar els nostres conflictes. És cert que podem fer ús de la violència, però també és cert que posseïm mitjans pacífics que es troben a la nostra disposició. Per tant, és, en gran manera, resultat de la nostra responsabilitat quin d'aquests mitjans decidim triar. D'aquesta manera, ho assenyala Martínez Guzmán (2001; 2005) en la seua proposta del gir epistemològic que elabora des de les investigacions que realitza en el marc de la Càtedra UNESCO de Filosofia per a la Pau. Aquestes idees es troben de la mateixa manera en una de les acepcions del *Diccionario de uso del español* de María Moliner (1997) en la qual deixa un marge obert a la reflexió quan diu que és “el momento en que el combate está indeciso”; “situación en que no se puede hacer lo que es necesario hacer o en la cual no se sabe qué hacer” (citad en Martínez Guzmán, 2001, p. 191-192).

³ El conflicte significa oportunitat. Ens oferix raons per a no continuar fent les mateixes coses que fèiem abans ni pensar de la manera en què pensàvem. Sempre que el conflicte apareix, es crea una nova oportunitat per a superar les nostres pròpies expectatives.

Aquesta nova visió positiva dels conflictes que trobem amb la seua transformació pacífica ens porta a comprendre un dels trets més destacables de les situacions conflictives que no s'havia pogut tindre en compte fins al moment, *la seua inherència a les relacions humanes* (Fisas, 1987; 1998). Els conflictes són inherents a les relacions humanes i, per tant, com s'ha dit anteriorment, no n'hem de sentir por, sinó més prompte un compromís amb la necessitat d'aprendre els mitjans pacífics per a la seua regulació. És ací on es troba la verdadera aportació de la transformació pacífica dels conflictes.

2. Els elements que componen la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes

Després d'haver introduït en l'apartat anterior algunes idees referents a la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes, em propose en aquests moments revisar amb més profunditat els elements que componen la dita metodologia, encara que, evidentment, alguns d'aquests elements ens resultaran coneguts perquè ja han sigut mencionats en el punt anterior.

Serà, també, en aquest lloc on introduïrem el paper dels sentiments com un altre element constituent més de la transformació pacífica dels conflictes, encara que no serà fins al següent apartat quan parlarem de les seues característiques i influències en la configuració de la identitat humana.

A fi de mostrar cada element d'una forma clarificadora, s'elabora la següent enumeració en la qual es presenta cada un dels elements d'aquesta metodologia d'una manera independent.

1. *La reconstrucció*: la transformació pacífica dels conflictes es basa en la reconstrucció de les capacitats i habilitats que com a éssers humans tenim per a la regulació positiva de les nostres situacions conflictives. En aquest sentit, parlem de reconstrucció perquè no implica “la nova construcció” d'aquestes capacitats, sinó més prompte “la recuperació”,

entesa com a reconstrucció, d'aquelles que ja tenim, que es troben en el nostre interior, i que podem recuperar per a la gestió dels nostres conflictes.

Amb aquest mateix sentit Lederach (1995) parla en les seues investigacions del model *elicitive*, que en aquest treball podríem interpretar com a model reconstructiu pel fet que el terme *elicitive* refereix la capacitat que com a éssers humans tenim per a fer les coses a través dels nostres propis poders. Seria una espècie de voluntat, d'acte intern i, per aquesta raó, estarà lligat a la idea de l'apoderament que posteriorment s'introduirà (Martínez Guzmán, 2003). En aquest context, Lederach (1995) recorda alguns trets del model reconstructiu que és necessari mencionar per a aprofundir en el mode de funcionament de la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes.

Característiques del model <i>elicitive</i> o reconstructiu
Suposa la participació d'una <i>tercera persona que fa les funcions de "facilitadora"</i> , de tal forma que només guia les parts durant el procés de transformació pacífica del conflicte, sense la imposició de cap tipus de solucions i acords que haurien de ser assolits. En aquest cas, la figura del mediador podria ser qui fera aquestes funcions de "facilitador".
Enfront del coneixement explícit, <i>concedeix major importància al coneixement implícit</i> . Si el primer és el "coneixement d'expert" que s'adquireix, principalment, a través de l'estudi, el segon és el "coneixement intern" que posseeixen les parts afectades per una situació conflictiva. El coneixement implícit és el que s'adquireix amb l'experiència i per mitjà de la tradició en cada un dels contextos socials en els quals ens trobem. Llavors, que el model reconstructiu considere més important aquest tipus de coneixement suposa que cal tindre en compte "les veus" dels que participen en el conflicte durant el procés de la seua transformació pacífica, encara que sempre ajudant-se del "coneixement de l'expert".
<i>La persona que fa les funcions de "facilitadora" mantindrà contactes continus amb les parts afectades per la situació conflictiva</i> a fi de posseir el màxim d'informació possible per a guiar el procés d'una forma adequada, i per a conèixer el context en el qual el conflicte té lloc.
<i>Les parts implicades en el conflicte són els que decideixen quines són les seues necessitats</i> , el procés de transformació pacífica del conflicte que desitgen seguir, així com les solucions que consideren més beneficioses.
<i>Hi ha una àmplia identificació entre les parts i el model de transformació pacífica del conflicte</i> que s'ha de seguir, ja que aquest model ha sigut dissenyat per elles mateixes.

2. *La comunicació*: la solidaritat comunicativa o pragmàtica que suggereix Martínez Guzmán (2001) és l'actitud que es pretén aconseguir durant el procés de transformació pacífica dels conflictes. Així, suposa que la regulació positiva de les situacions conflictives es troba afavorida quan circumstàncies específiques apareixen en la comunicació, produint una situació concreta de solidaritat comunicativa o pragmàtica. Aquestes circumstàncies serien les que segueixen: 1) Els que fan les funcions d'emissor i receptor s'esforcen per mantindre la *comunicació en pau*. 2) Els que juguen el paper d'emissor i receptor s'esforcen per evitar els malentesos i les males interpretacions. D'aquesta manera, altres dos són també les situacions que haurien de tindre lloc per al desenvolupament de les dues circumstàncies ja mencionades. És a dir, 1) d'una banda, qui fa les funcions d'emissor ha de comprometre's amb la transmissió adequada dels seus missatges a fi que siguen compresos per la figura del receptor. 2) D'altra banda, qui fa les funcions de receptor ha de responsabilitzar-se de rebre correctament aquests missatges per a evitar que sorgisca qualsevol tipus de malentesos que, moltes vegades, són els causants dels conflictes. En realitat, aquestes idees, que ací comentem d'aquesta manera en relació amb els conflictes, s'extrauen de la teoria dels actes de parla d'Austin (1971), qui considera que són tres les parts constituents de tot acte de parla: 1) La *força illocucionària*, que es refereix a la força amb què diem alguna cosa. Si el que diem és una promesa, amenaça, etc. 2) Ací sorgeixen els *efectes illocucionaris* com ara la comprensió o la confiscació. La força illocucionària ens lliga als nostres interlocutors per mitjà dels efectes illocucionaris. 3) L'*acte perlocucionari*, que fa referència a les conseqüències que se segueixen del que unes persones ens diem a les altres.

Amb aquesta teoria Austin introdueix una concepció diferent del llenguatge en interpretar-ho *com a acció*. És a dir, entén el llenguatge com a acció i, per aquesta raó, igual que són moltes les coses que ens podem fer amb les accions físiques i les conseqüències que se'n deriven, són moltes les accions que podem fer-nos amb les nostres paraules i silencis, i amb els seus efectes (Austin, 1971; Martínez Guzmán, 2001). Tenint en compte aquestes idees és evident que parlem també del paper de la responsabilitat en la transformació pacífica dels conflictes, ja que serà necessari que les parts es responsabilitzen de la funció comunicativa que els ha tocat jugar durant un determinat acte de parla si es pretén la regulació positiva del conflicte. Per tant, d'aquesta manera s'evita la ineficàcia comunicativa que tindria lloc en aquells actes de parla en els quals no es donen

les circumstàncies mencionades favorables a la solidaritat pragmàtica. Totes aquestes actituds facilitaràn l'aparició del que anomenem una *comunicació en pau* que estarà moguda, sobretot, pels principis de la cooperació i del reconeixement recíproc, que són altres elements de la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes.

3. *La cooperació, la percepció i el poder*: a pesar de la relació que existeix entre tots els elements que constitueixen la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes, aquests tres elements, que ara estudiarem, es troben, especialment, interrelacionats. Això és així pel fet que l'ús de les respostes cooperatives durant el procés de la regulació positiva d'un conflicte farà possible que canviem la forma en la qual percebem les altres parts i en la qual exercim el nostre poder.

Direm que la cooperació és la resposta més propícia al desenvolupament de la transformació pacífica dels conflictes perquè permet el reconeixement del conflicte com un problema mutu, que comparteixen totes les parts afectades (Tjosvold, 1989), quan emfatitza la recerca i la trobada d'acords que satisfan els interessos comuns, i no tant els interessos individuals, de tal manera que es beneficia a totes les parts de la mateixa manera i en la mesura que siga possible. Així, la cooperació ens porta a reconèixer les altres persones participants com "col·laboradores", i ja no com "enemigues", per la qual cosa podem parlar de la seua relació amb la percepció.

La primacia de la cooperació en la transformació pacífica dels conflictes també es fa explícita en els treballs de Rapoport (1992) quan indica que *el conflicte i la cooperació són dues cares d'una mateixa moneda*. És a dir, afirma que en tot conflicte hi ha cooperació, encara que ens trobem amb individus egoistes que decideixen defensar, exclusivament, el propi. Suposa que, fins i tot, es requereix la cooperació per a competir. No obstant això, no seria aquesta "cooperació més negativa" la que consideràrem més adequada per a la regulació positiva dels nostres conflictes, sinó que més prompte parlaríem d'una "cooperació més plena" que tindria lloc quan les parts deixen d'imposar les seues necessitats i es comprometen a buscar conjuntament les solucions favorables als seus interessos comuns. Així és com s'afavoriria, al mateix temps, l'enteniment lingüístic (Palacios i Jarauta, 1989) que s'ha cregut important en parlar del mètode de la comunicació en la transformació pacífica dels conflictes.

Cal posar èmfasi en el canvi que es produeix respecte a la imatge que tenim de les altres parts durant el procés de la transformació pacífica dels conflictes. En efecte, s'adquireixen noves formes de percepció que possibiliten la comprensió de l'"alié" com a "propi", i la interpretació del conflicte com aqueixa situació de canvi i aprenentatge que s'ha citat en mencionar les aportacions de la transformació dels conflictes per mitjans pacífics. Hem d'educar-nos en noves formes de percepció i aprendre a percebre "allò que hi ha en les ments de les altres persones" a fi de ressaltar les similituds que existeixen entre les parts implicades en la recerca de les solucions, i no tant les diferents. Encara que les diferències no haurien de ser negades, és evident que la transformació pacífica dels conflictes requereix que posem l'èmfasi en les similituds si vol ser duta a terme amb èxit (Fisher, Koppelman, & Kupfer Schneider, 1999).

Tant el desenvolupament de la cooperació com el de les noves formes de percepció requereixen l'aparició d'altres usos del poder que recorden els principis exposats fins al moment. Quan parlem del poder em ve a la ment la teoria de les tres cares del poder que exposa Boulding (1993) en la qual assenyala la interrelació que existeix entre els tres següents tipus de poder: 1) *El poder destructiu*, que és el poder de la destrucció que es vincula amb l'amenaça i que té lloc, per exemple, amb l'ús de les armes. No obstant això, està lligat, també, en poder productiu en el cas d'aquell material, com són els aladres, forns, serres i ganivets, que ajuden, per exemple, en la producció dels aliments. 2) *El poder productiu*, que és el poder que serveix per a la creació de coses i que s'uneix a l'intercanvi. En aquest cas, es vincula en poder integrador perquè sense l'actitud de la cortesia seria difícil la seua existència. Així mateix, es relaciona amb el poder destructiu quan s'establixen aquells ordenaments jurídics que castiguen l'incompliment dels contractes. 3) *El poder integrador* que forma part del poder productiu i es relaciona amb l'actitud de l'amor i respecte. Aquesta classe de poder permet la creació de les organitzacions, famílies i grups, encara que es relaciona, també, amb el poder destructiu i, per aquesta raó, igual que pot arribar a crear aquestes organitzacions, famílies i grups, pot arribar a destruir-les mitjançant la força de l'odi. Per tant, la transformació pacífica dels conflictes requereix l'ús del poder integrador en la seua versió més positiva i sempre en relació amb els altres elements constituents d'aquesta metodologia que comentem.

4. *L'apoderament i el reconeixement*: altres elements que cal recordar en la transformació pacífica dels conflictes són l'apoderament i el reconeixement. El primer prové del terme anglés *empowerment* que va ser introduït per les feministes en parlar de la necessitat que existia que les dones feren front a les situacions d'injustícia en què vivien mitjançant els seus propis poders. D'aquesta manera, en relació amb la regulació positiva dels conflictes, el terme *apoderament* suposa la reconstrucció de les habilitats i capacitats que com a persones tenim per a afrontar les situacions conflictives a través dels nostres propis poders (Bush & Folger, 1996). En aquest sentit, es relaciona amb el model reconstructiu que anteriorment s'ha assenyalat i en el qual es proposa que han de ser les mateixes parts afectades per la situació conflictiva les que han de buscar les seues solucions.

L'apoderament va de la mà del reconeixement en aquesta metodologia de la transformació dels conflictes per mitjans pacífics. Com Bush i Folger (1996) adverteixen, hem d'aprendre a reconèixer-nos si es volen posar en pràctica i de forma reeixida els elements que assenyalen. El paper del reconeixement es pot ressaltar recordant la teoria proposada per Honneth (1997), qui parla de tres tipus de reconeixement que són necessaris per a la configuració de la identitat humana: 1) *El reconeixement de la integritat física*, que es basa en l'actitud de l'amor, és favorable al desenvolupament de l'autoconfiança. Cal dir que les formes de menyspreu que es troben en aquest cas són les que retiren a la persona la llibertat de disposar del seu propi cos com apareix, per exemple, amb les violacions. 2) *El reconeixement de les persones com a individus que formen part d'una comunitat, i com a tals són posseïdors d'una sèrie de drets*, que es refereix a les relacions de dret, és favorable el sorgir de l'autorespecte. El menyspreu vinculat a aquest reconeixement té lloc quan les persones són excloses de la societat com succeïa, per exemple, amb l'esclavitud. 3) *El reconeixement a les diferents formes de vida* que adopta el sentit de solidaritat i que facilita el sorgir de l'autoestima. Perquè la identitat del subjecte es configura de forma absoluta cal reconèixer tant la seua persona com la seua situació social. Així, és necessari reconèixer, també, el seu estil de vida en aquesta metodologia de la transformació pacífica dels conflictes que en aquestes pàgines estem resumint.

5. *Els sentiments*: finalment, els sentiments juguen un paper destacable en la regulació positiva dels conflictes, ja que es fa

complicada la seua transformació pacífica si no ens deixem portar per aquells sentiments més favorables al desenvolupament de les actituds pacífiques. Per aquesta raó i a causa de la temàtica d'aquest treball, serà en el següent apartat quan parlarem de les seues característiques, així com de les formes en les quals influeixen en la configuració de la identitat humana.

Abans d'acabar aquest apartat m'agradaria assenyalar que també els elements que fins al moment hem indicat influeixen en la configuració de la identitat humana, igual que posteriorment direm en parlar dels sentiments. En realitat, el fet d'aprendre aquests mitjans pacífics i practicar-los configuren part de la nostra identitat i són un clar senyal de la classe de persones que som i que podem arribar a ser.

3. Els sentiments com a reflex de la nostra identitat humana

La hipòtesi principal en la qual se centra aquest treball s'ha anat mencionant en diferents ocasions al llarg d'aquestes pàgines. Em propose analitzar *de quina forma influeixen els sentiments en la configuració de la identitat humana* i, per a fer aquesta tasca, he centrat el meu estudi en la metodologia de la transformació dels conflictes per mitjans pacífics. És a dir, a partir del paper que tenen els sentiments en aquesta metodologia de regulació positiva, revisaré la seua influència en la constitució de la identitat humana i els modes en què són reflex d'aquesta identitat. Per aquesta raó, s'han presentat, en primer lloc, les característiques i elements de la transformació pacífica dels conflictes a fi de disposar de la informació necessària per a abordar l'objectiu d'aquest article.

Igual que l'aprenentatge dels mitjans pacífics ja citats en el marc de la transformació pacífica dels conflictes afavoreixen la configuració d'un tipus específic d'identitat humana, i la seua posada en pràctica és reflex de la classe de persones que som, els sentiments fan la mateixa funció. En efecte, aprendre els sentiments més propicis a la regulació positiva dels conflictes i la seua posada en pràctica configuren la nostra identitat com a individus i mostren aquesta realitat.

<p>Aprenentatge dels elements que constitueixen la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes.</p>	<p>Influències en la configuració de la identitat humana.</p>
<p>Posada en pràctica dels elements que constitueixen la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes.</p>	<p>Reflexos de la classe de persones que som i que podem arribar a ser.</p>
<p>Aprenentatge dels sentiments favorables a la pràctica de la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes.</p>	<p>Influències en la configuració de la identitat humana.</p>
<p>Posada en pràctica dels sentiments favorables a la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes.</p>	<p>Reflexos de la classe de persones que som i que podem arribar a ser.</p>

Per a destacar el paper que tenen els sentiments es poden observar les diferències aparents entre les persones que manifesten més fàcilment "sentiments negatius"⁴ o "sentiments positius"⁵ Per exemple, els que es deixen portar pels "sentiments negatius" solen ser persones menys sensibles a les realitats i preocupacions alienes, amb una inferior disposició al reconeixement a conseqüència del seu tarannà dominant i autoritari, amb una gran dosi d'inseguretat que els porta a voler tindre sempre la veritat, a ser més violents i a tindre una presència molt més forta que els fa, pràcticament, incapaços de perdonar. Al contrari, els que mostren més fàcilment els "sentiments positius" solen ser persones més sensibles i preocupades per les situacions dramàtiques que succeeixen en el món i per les realitats alienes, amb grans habilitats propícies al desenvolupament del reconeixement, la cooperació i el perdó, menys autoritàries i dominants, i més obertes i pacífiques.

Després d'haver introduït el valor dels sentiments en la configuració de la identitat humana i com a reflex d'aquesta en aquests

⁴ Anomenem "sentiments negatius" a aquells els efectes dels quals són destructius en relació amb la metodologia de la Transformació Pacífica dels Conflictes

⁵ Anomenem "sentiments positius" a aquells els efectes dels quals són favorables al manteniment de les relacions humanes en relació amb la metodologia de la Transformació Pacífica dels Conflictes.

paràgrafs, es ressaltaran aquestes idees en relació amb la transformació pacífica dels conflictes, en primer lloc, a partir d'un recorregut per les característiques dels sentiments que es consideren més destacables a fi de comprendre el sentit amb el qual són manejats en aquest treball. En segon lloc, s'esquematitzaran les tres perspectives des de les quals es vol emfatitzar en quina mesura els sentiments influeixen i són reflex d'aquesta identitat. Els tres punts de vista a què em referisc són els següents: 1) Les respostes sentimentals que donem a les nostres situacions conflictives. 2) Les formes en les quals ens sentim reconeguts. 3) Els sentiments que sorgeixen de les accions que es realitzen.

A partir de les investigacions que es realitzen en la Càtedra UNESCO de Filosofia per a la Pau, es proposa la *intersubjectivitat* com una de les *característiques* més importants dels sentiments (Martínez Guzmán, 2001; 2005). Aquest fet suposa que les persones aprenem a sentir mentre observem com senten els que ens rodegen. En aquest sentit, expressem cada un dels nostres sentiments de la mateixa manera que ho fan la resta de persones que comparteixen el nostre mateix entorn social i local i, fins i tot, podríem advertir de les diferències que existeixen en l'interior d'aquest mateix entorn compartit, ja que cada família expressarà els seus sentiments d'una manera distinta i influenciarà així, d'una manera particular, en l'educació dels seus fills i filles. Per exemple, segons la meua posició expressaré el sentiment de l'amor com a europea, espanyola, valenciana i castellonense, que serà de forma diferent del mode en el qual ho fan els esquimals. De totes maneres, igualment podrien haver-hi diferències en les maneres en què jo expressaré aquest sentiment i en les que ho farà la meua veïna de la porta de davant de ma casa, pel fet que en el meu cas estaré influenciada pels hàbits d'expressió propis de la meua família que poden ser divergents als de la seua. No obstant això, aquesta interpretació no significa que cada sentiment tinga una "proliferació caòtica" de significats en funció del context social, sinó que hi ha una "diversitat cultural sentimental" (Marina, 1996, p. 41) que ressalta aquesta varietat de sentits a pesar de l'existència de certes estructures comunes que ens permeten identificar tots i cada un dels sentiments en qualsevol part del món (Marina & López Penes, 1999). És a dir, seguint amb l'exemple anterior es pot afirmar que en realitat expressaré el sentiment de l'amor com a ciutadana del món en el qual hi ha unes estructures comunes que ens permeten identificar-lo, sense que, per aquest motiu, hagen de desaparèixer els restants significats concrets que puc donar a aquest sentiment,

també, com a europea, espanyola, valenciana i castellanenca. Aquesta situació és simplement el conjunt de les meues identitats a què es podrien afegir moltes altres.

El tret de la intersubjectivitat ens porta a superar la visió més intimista dels sentiments que tenen els que creuen que ningú és capaç d'entendre com senten les altres persones pel fet que cada individu viu els seus sentiments interiorment i d'una forma distinta. A més, també ens permet superar la dicotomia entre l'objectivitat i subjectivitat perquè els sentiments deixen de ser subjectius per a convertir-se en intersubjectius. Així, és evident que cada vegada siga més necessari recuperar la nostra sentimentalitat com a conseqüència del paper que juga en el transcurs de les nostres relacions. No obstant això, cal aclarir que el fi de la intersubjectivitat és superar la idea segons la qual els sentiments es redueixen al nostre interior amb la pretensió de promoure la seua interpretació com a *sentiments que s'aprenen des de l'exterior perquè des del nostre interior es tornen a reflectir, també, en l'exterior*.

Com s'ha comentat, si els sentiments són fonament de la conducta humana (Bowlby, 1993), hem d'esforçar-nos per recuperar la nostra sentimentalitat, i a més cal dir que són la base de la conducta en fer que les persones s'adaptin i s'acomoden a les situacions que els envolten. Amb aquest sentit, Jacobson (citada en Gurméndez, 1993) parla de la socialització dels sentiments que sorgeix del complex món emocional en el qual ens trobem. Aquestes idees enllacen amb la síntesi que elabora Leontiev (citada en Gurméndez, 1993) sobre l'origen de la sentimentalitat en la qual s'afirma que els sentiments apareixen quan l'organisme es projecta cap a l'exterior a fi de rebre els seus estímuls i respondre d'una forma adequada.

Aquesta caracterització dels sentiments ens porta a l'estudi del segon punt que s'ha mencionat en les línies anteriors. En efecte, analitzarem a continuació els tres punts de vista des dels quals s'aprecia la influència dels sentiments en la configuració de la identitat humana i en relació amb la metodologia de la transformació dels conflictes per mitjans pacífics: 1) Les respostes sentimentals que donem a les nostres situacions conflictives. 2) Les formes en les quals ens sentim reconeguts. 3) Els sentiments que sorgeixen de les accions que es realitzen.

1. *Les respostes sentimentals que donem a les nostres situacions conflictives.* Com a persones podem respondre sentimentalment de forma molt variada davant d'una situació de

conflicte. L'odi, rancor, ira, alegria, amor, tristesa i desolació són algunes de les respostes sentimentals que podrien tindre lloc. Per aquest motiu, es considera que la nostra identitat humana es reflecteix en cada una d'aquestes respostes. És a dir, els sentiments pels quals ens deixem portar quan ens trobem amb un conflicte afirmaran la nostra identitat; el tipus de persones que som i que podem arribar a ser.

Els tres esquemes que es comenten en les següents pàgines fan evident la varietat sentimental amb la qual entropessem quan ens enfrontem a una situació conflictiva. El fet de deixar-se portar més per uns que per altres serà un clar reflex de la nostra identitat. El nostre objectiu serà l'aprenentatge de les respostes sentimentals o "sentiments positius" més favorables a la pràctica reeixida de la transformació pacífica dels conflictes que configuraran, com ja s'ha dit, una identitat humana basada en la sensibilitat, atenció, tendresa, preocupació, reconeixement, cooperació i perdó.

1.1. Primer esquema: respostes sentimentals basades en els "sentiments negatius" i en la violència (Marina & López Penes, 1999).

Històries	Sentiments desencadenats
Història del desamor	Odi, zels, rancor, ira, frustració, enveja, tristesa i angoixa.
Història del desassossec	Intranquil·litat, recel, odi, fúria, impaciència, confusió, ràbia i enveja.
Història de la ira	Disgust, enuig, ofensa, despit, fúria, ràbia, odi i enveja.
Història de l'avorriment	Fastidi.
Història de la por	Temor, opressió, esglai, alarma, valor, sobresalt, sobresalt, espant i horror.
Història de la tristesa	Pesadesa, amargor, angoixa, consternació, desolació, angoixa i remordiment.

L'aprenentatge d'aquestes respostes sentimentals i la seua posada en pràctica en la regulació dels conflictes afavoreixen la configuració i el reflex d'una classe concreta d'identitat. Tant és així que, generalment, les persones que es deixen guiar per aquests "sentiments negatius", com ara l'odi, rancor, ira, enveja, enuig, enuig, fúria, ràbia i desolació, són del tipus que anteriorment s'ha comentat i que,

generalment, presenten insensibilitat, inseguretat, caràcter dominant i autoritari, i falta de preocupació i de reconeixement. Per tant, si són aquests els sentiments que potenciem en el conjunt de les nostres institucions socials i de les nostres relacions personals, estarem fomentant la predisposició de les persones cap a la violència i el seu acostament a la destrucció.

Per tant, l'aprenentatge i la pràctica de les respostes sentimentals basades en els "sentiments passius" donen lloc i reflecteixen un altre tipus d'identitat que, usualment, constitueix un model de persones més tranquil·les, calmades, serenes, nostàlgiques i amb una gran falta d'interès.

1.2. Segon esquema: respostes sentimentals basades en els "sentiments passius"⁶ i en la indiferència (Marina & López Penes, 1999).

Històries	Sentiments desencadenats
Història del desamor	Melancolia, nostàlgia, depressió, tristesa i pesadesa.
Història de la calma	Tranquil·litat, serenitat, assossec i alleugeriment.
Història del desassossec	Confusió, desconcert i desconfiança.
Història de l'avorriment	Indiferència i falta d'interès.
Història de la por	Fugida, covardia, esglai i sobresalt.
Història de la tristesa	Nostàlgia, soledat, resignació, depressió, melancolia, desempament i abatiment.
Història de la vergonya	Fugida.

Com es pot observar, moltes de les respostes sentimentals que ací anomenem "sentiments passius" han aparegut també en el primer esquema. Això es deu al fet que tots els sentiments poden ser sentits de formes molt diverses i, per aquest motiu, cada un d'ells poden provocar efectes favorables a la violència, a la indiferència o a la transformació pacífica dels conflictes. Per exemple, l'amor s'ha vist sempre com el "sentiment positiu" per excel·lència; no obstant això, també, pot provocar efectes danyosos quan és viscut com una experiència de dominació de "l'altre o l'altra". En aquest cas, seria un "sentiment negatiu". Així mateix, pot ser interpretat com un "sentiment passiu" quan va unit a la nostàlgia i a la tristesa provocant un estat de depressió en qui ho sent que impedeix realitzar cap tipus d'acció.

1.3. Tercer esquema: respostes sentimentals basades en els "sentiments positius" i en la transformació pacífica dels conflictes (Marina & López Penes, 1999).

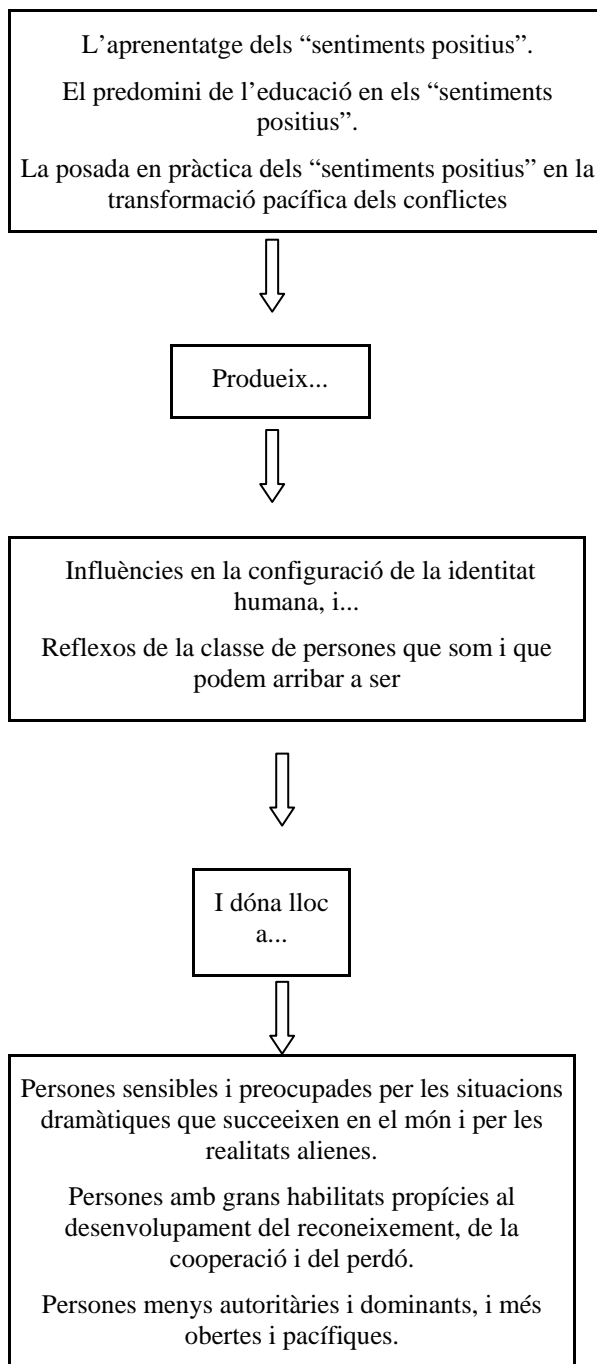
Històries	Sentiments desencadenats
Història de la calma	Tranquil·litat, serenitat, assossec, alleugeriment i fermesa.
Història de l'amor	Amistat, felicitat, confiança, alegria, simpatia, tendresa i afecte.
Història de la diversió	Alegria, joia i entreteniment.
Història de l'alegria i de la felicitat	Satisfacció, content, sacietat, arrapament, èxtasi, delectació, adreçament, complaença, goig, eufòria, alegria, goig i benaurança.
Història del desassossec	Intranquil·litat, confusió i desconcert.
Història de la por	Horror, valentia, esglai, alarma, temor, opressió i sobresalt.
Història de la tristesa	Amargor, congoixa, consternació, abatiment, soledat, angoixa, remordiment, reconciliació i perdó.
Història de la vergonya	El sentiment de vergonya pot portar també a buscar suports en altres persones.

Aquest grup de respostes sentimentals serà el que es pretén ressaltar en aquest treball pel fet que la seua pràctica afavoreix l'èxit de la transformació pacífica dels conflictes.

⁶ Anomenem "sentiments passius" a aquells que no impliquen acció en relació amb la metodologia de la Transformació Pacífica dels Conflictes.

Juntament amb els altres elements d'aquesta metodologia que s'han comentat en el segon apartat, els "sentiments positius" són els que permeten la conversió dels conflictes en situacions de canvi i d'aprenentatge, tal com ocorre amb les seues regulacions positives. En aquest context, resulta evident que l'aprenentatge d'aquestes respostes sentimentals, l'educació en aquestes respostes de les nostres joves generacions i la seua posada en pràctica facilitaran la configuració i el reflex

d'una identitat més propícia al manteniment de la convivència harmònica. Així mateix, es mostra en l'esquema que apareix a continuació.

2. *Les formes en les quals ens sentim reconeguts.* Quan s'han mencionat els elements de la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes s'ha vist que el reconeixement recíproc és un dels seus integrants més importants. D'aquesta manera, les seues aportacions s'han estudiat a partir de la teoria que proposa Honneth (1997), qui diferencia tres tipus de reconeixement a partir de tres tipus de menyspreus: 1) El reconeixement de la integritat física. 2) El reconeixement de la persona com a membre d'una comunitat jurídica amb drets i deures. 3) El reconeixement a les diferents formes de vida. Encara que en aquest moment no es tornaran a citar les característiques concretes de cada un d'aquests reconeixements, sí que serà necessari recordar el seu paper en la configuració de la identitat humana, ja que per a Honneth aquesta identitat queda constituïda quan ens sentim reconeguts en la nostra integritat física, com a membres d'una comunitat jurídica i en les nostres formes de vida.

Respecte al tema que en aquest treball ens ocupa, cal dir que en funció de la forma en què som reconeguts es deriven una sèrie de sentiments causants d'actituds que són reflex de la nostra identitat, alhora que serveixen a la seua configuració. Seguint els tipus de reconeixement establerts per Honneth (1997), es podria elaborar l'esquema següent:

Tipus de reconeixement	Sentiments que se'n deriven	Classes d'identitat humana
El reconeixement de la nostra integritat física.	Sentiments favorables al desenvolupament de l'autoconfiança.	Identitat basada en l'autoconfiança.
El reconeixement com a membres d'una comunitat jurídica amb drets i deures.	Sentiments favorables al desenvolupament de l'autorespecte.	Identitat basada en l'autorespecte.
El reconeixement de les diferents formes de vida.	Sentiments favorables al desenvolupament de l'autoestima.	Identitat basada en l'autoestima.

Per tant, l'autoconfiança, l'autorespecte i l'autoestima són les claus de la identitat en aquest cas. Així, la identitat de les persones potenciarà una d'aquestes claus segons el tipus de reconeixement en el qual se senten reconegudes, encara que cal recordar que, per a Honneth (1997), la nostra identitat serà completa quan tinguem autoconfiança, autorespecte i autoestima. En aquest sentit, serà oportú actuar per mitjà del reconeixement recíproc i posar-ho en pràctica a fi de constituir la nostra identitat des d'altres punts de vista diferents dels mencionats en la perspectiva referent a les respostes sentimentals que donem a les nostres situacions conflictives.

3. *Els sentiments que sorgeixen de les accions que es realitzen.* Un altre exemple de les formes en què els sentiments constitueixen i reflecteixen la identitat humana té lloc quan observem les nostres respostes sentimentals enfront de les accions que succeeixen en el món. Per a realitzar l'anàlisi d'aquestes influències es pot recuperar la teoria que proposa Strawson (1974) a partir de la seua fenomenologia lingüística segons la qual cal recuperar tres diverses perspectives: 1) La de com em sent pel que em fan a mi. 2) La de com em sent pel que jo faig. 3) La de com em sent pel que una segona persona fa a una tercera. En aquest context, el paper dels sentiments en la configuració de la identitat humana es reflectiria de la forma següent en relació amb la transformació pacífica dels conflictes, i des de les tres perspectives que assenyala Strawson (1974):

<i>Com em sent pel que em fan a mi.</i>	Em sent bé quan em fan un bé.	Reflexa una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.
	Em sent malament quan em fan un bé.	No reflecteix una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.
	Em sent bé quan em fan un mal.	No reflecteix una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.
	Em sent malament quan em fan un mal.	Reflecteix una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.
	Em sent indiferent davant del que em fan.	No reflecteix una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.

<i>Com em sent pel que jo faig.</i>	Em sent bé quan provoque un bé alié.	Reflecteix una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.
	Em sent malament quan provoque un bé alié.	No reflecteix una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.
	Em sent bé quan provoque un mal alié.	No reflecteix una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.
	Em sent malament quan provoque un mal alié.	Reflecteix una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.
	Em sent indiferent davant de les accions que realitze.	No reflecteix una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.

<i>Com em sent pel que una segona persona fa a una tercera.</i>	Em sent ben quan es fa un bé.	Reflecteix una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.
	Em sent malament quan es fa un bé.	No reflecteix una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.
	Em sent bé quan es fa un mal.	No reflecteix una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.
	Em sent malament quan es fa un mal.	Reflecteix una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.
	Em sent indiferent davant del que es fa.	No reflecteix una identitat favorable a la transformació pacífica dels conflictes.

Igual que quan s'ha parlat de les respostes que oferim als nostres conflictes i de les formes en què ens sentim reconeguts, es destaquen les identitats més favorables a la regulació positiva dels conflictes que, evidentment, cal combinar amb aquelles dues. Per tant, també, en aquesta ocasió serà necessari aprendre aqueixos "sentiments positius" que ajuden a la configuració de la nostra identitat i que reflecteixen si som més o menys propicis a la transformació pacífica dels conflictes.

Conclusió

L'elaboració d'aquest article ha permès observar el paper dels sentiments en la configuració de la identitat humana, i en relació amb la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes. Així, s'ha vist que l'aprenentatge i la posada en pràctica dels sentiments més favorables a la regulació positiva dels conflictes ajuda a la configuració de la nostra identitat i al seu reflex.

Les conclusions principals que s'han assolit són les següents:

1. La transformació pacífica dels conflictes és la metodologia de regulació positiva més propícia a la reconstrucció de les relacions humanes enfront de les metodologies proposades per la resolució i gestió.

2. Els elements que componen la metodologia de la transformació pacífica dels conflictes són els que segueixen: reconstrucció, comunicació, cooperació, percepció, poder, apoderament, reconeixement i sentiments.

3. Els sentiments juguen un paper important en la configuració de la identitat humana, i en el marc de la transformació pacífica dels conflictes des de tres punts de vista: 1) Les respostes sentimentals que donem a les nostres situacions conflictives. 2) Les formes en les quals ens sentim reconeguts. 3) Els sentiments que sorgeixen de les accions que es realitzen.

3.1. Respecte a les respostes sentimentals que donem a les nostres situacions conflictives seran les més favorables als principis de la transformació pacífica dels conflictes les que s'han destacat. És a dir, s'han ressaltat els "sentiments positius" perquè el seu aprenentatge i pràctica fa possible el reflex d'una identitat favorable al manteniment de les relacions humanes.

3.2. Respecte a les formes en què ens sentim reconeguts, s'han destacat aquelles identitats que mostren les característiques d'*autoconfiança*, *autorespecte* i *autoestima* com a valors. Cal dir que aquests valors sorgeixen del reconeixement i que serà, per tant, necessari sentir-nos reconeguts en els tres reconeixements que proposa Honneth: 1) El reconeixement de la integritat física. 2) El reconeixement com a membres d'una comunitat jurídica amb drets i

deures. 3) El reconeixement a les diferents formes de vida.

3.2. Respecte als sentiments que sorgeixen de les accions que es realitzen de nou, i en combinació, amb les dues perspectives anteriors, s'ha considerat necessari educar-nos en les actituds favorables al sorgiment de "sentiments positius" propicis a la transformació pacífica dels conflictes.

Bibliografia

- Abagnano, N. (1963). *Diccionario de Filosofía*. México: Fondo de Cultura Económica.
- Austin, J. L. (1971). *Palabras y acciones. Cómo hacer cosas con palabras*. Buenos Aires: Paidós.
- Boulding, K. (1993). *Las tres Caras del poder*. Barcelona: Paidós.
- Bowlby, J. (1993). *El vínculo afectivo*. Barcelona: Paidós.
- Bush, R. A. B., & Folger, J. P. (1996). *La promesa de la mediación. Cómo afrontar el conflicto mediante la revalorización y el reconocimiento*. Barcelona: Granica.
- Cascón Soriano, P. (2001). *Educación en y para el conflicto*. Barcelona: Cátedra UNESCO sobre Paz y Derechos Humanos, Universidad Autónoma de Barcelona.
- Dagobert, D. R. (1998). *Diccionario de Filosofía*. Barcelona: Grijalbo.
- Fisas, V. (1987). *Introducción al estudio de la paz y de los conflictos*. Barcelona: Lerna.
- Fisas, V. (1998). *Cultura de paz y gestión de conflictos*. Barcelona: Icaria.
- Fisher, R., Kopelman, E., & Kupfer Schneider, A. (1999). *Más allá de Maquiavelo. Herramientas para afrontar conflictos*. Barcelona: Granica.

- Gurméndez, C. (1993). *Teoría de los sentimientos*. México: Fondo de Cultura Económica.
- Honneth, A. (1997). *La Lucha por el reconocimiento*. Barcelona: Crítica.
- Kaye, K. (1994). *Workplace wars and how to end them. Turning personal conflicts into productive teamwork*. New York: Amacom.
- Lederach, J. P. (1995). *Preparing for peace. Conflict transformation across cultures*. New York: Syracuse University Press.
- Marina, J. A. (1996). *El laberinto sentimental*. Barcelona: Anagrama.
- Marina, J. A. & López Penas, M. (1999). *Diccionario de los sentimientos*. Barcelona: Anagrama.
- Martínez Guzmán, V. (2001). *Filosofía para hacer las paces*. Barcelona: Icaria.
- Martínez Guzmán, V. (2003). Discurso y sensibilización: entre la indignación y la esperanza. En V. J. Benet & E. Nos Aldás (Eds.), *La publicidad en el tercer sector. Tendencias y perspectivas de la comunicación solidaria*, 203-227. Barcelona: Icaria.
- Martínez Guzmán, V. (2005). *Podemos hacer las paces. Reflexiones éticas tras el 11-S y el 11-M*. Bilbao: Desclée de Brouwer.
- Mial, H., Ramsbotham, O. & Woodhouse, T. (1999). *Contemporary conflict resolution. The prevention, management and transformation of deadly conflicts*. Malden: Polity Press.
- Moliner, M. (1997). *Diccionario del uso del español. Edición en CD Rom versión 1.1*. Madrid: Gredos.
- Muñoz, F. (2001). *La paz imperfecta*. Granada: Universidad de Granada.
- Muñoz, F. (2004a). Qué son los conflictos. En F. Muñoz & B. Molina (Eds.), *Manual de Paz y Conflictos*, 143-170. Granada: Universidad de Granada.
- Muñoz, F. (2004b). Regulación y prevención de conflictos. En F. Muñoz & B. Molina (Eds.), *Manual de Paz y Conflictos*, 171-200. Granada: Universidad de Granada.
- Palacios, X., & Jarauta, F. (1989). *Razón, ética y política. El conflicto de las sociedades modernas*. Barcelona: Anthropos.
- Rapoport, A. (1992). *Peace: An idea whose time has come*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Strawson, P. (1974). *Freedom and resentment and other essays*. London: Methuen & CO.
- Tjosvold, D. (1989). Interdependence Approach to Conflict Management in Organizations. En M. A. Rahim (Ed.), *Managing Conflict. An Interdisciplinary Approach* (pp. 41-50). New York: Praeger Publishers.